

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarum reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Art. III. De Principiis ad externam actuum humanarum Regulam seu legem
spectantibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

à se commisso in actione, si hanc ex probabili sententia licitam esse putaverunt, dum eam exercuerunt, uti communiter docent Doctores.

Deducitur 2. Frustra provocari à sententia Judicis, quæ valore suum quocunque ex capite non est fortis, uti in casu le. ex consensu dicitur.

Deducitur 3. Non obligari ad restitutionem Fami- lum, qui publicum crimen de altero in loco, in quo publicum est, narravit, uti Fagand. Lessii. Filiut. Dian. & plures alii apud Lugon. d. 14. de Iustit. n. 72. docent.

A R T I C U L U S III.

De Principiis ad externam Actuum humanorum Regulam seu legem spectantibus.

§. I.

PRINCIPIUM I.

Omnia sunt licita, quæ nulla lege aut Iure sunt verita.

Sensus.

Hoc est, quamdiu non occurrit animo, actionem aliquam nec Rationi velut legi naturali, nec legi divinæ humanæ contrariam esse, tamdiu credi potest, illam licitam exerceri.

Authoritas.

Desumptum est ex Nello de Testibus. n. 1. illudque confirmat & approbat P. Gobat in tr. 5. n. 650.

Ratio.

Quia cum hæ leges sint Regula humanorum Actuum à Natura & ipso Authore Naturæ proposita, hoc ipso dicitur non debet, quidquid huic Regulæ contrarium esse deprehenditur.

Praxis.

Hinc Deducitur 1. Eum, qui die Festo Sacrum aut non debere jejunum id præstare, nisi per accidens cibum potest

præ prius acceptus ipsum à debita attentione impediret. P. Gobat. tr. 5. n. 419. probans ex alio axioma à S. Paulo ad Rom. 4. tradito: *Vbi non est lex, ibi nec Prævaricatio.*

Deducitur 2. Non peccare Sacerdotem, qui Matutinum sacri celebrationem non recitat, cum nulla lex eam recitationem præcipiens afferri queat, uti communior docet sententia Theologorum.

Deducitur 3. Eum, qui deliquit mortaliter, non teneri ad communionem sacram, uti Sotus apud P. Gobat. tr. 2. q. 9. voluit, quia nulla obligatio est asserenda sine lege, uti de Translat. Episc. & c. legatur 24. q. 2. leg. 99. ff. de oblig. colligitur.

§. II.

PRINCIPIUM II.

haberi debent ut infecta, quæ contra ius manifestum sunt confecta.

Sensus.

Hoc est, quodcumque aliquis Actus manifesto Juri contrarius est, perinde quoad valorem æstimari debet, ac si nullus non fuisset, nisi certas ob causas ab ipso Jure sustineretur, quo modo toleratur Matrimonium contractum post interdictum continentia; vel contra Interdictum Ecclesie cum Neophyta à se in Fidei articulis ante Baptismum contracta. Item ordinatio Clericorum, & Consecratio Ecclesie ab alieno Episcopo facta; ac Sententia Judicis durius, quàm conditione lata, ut ex pluribus textibus probat Cane. reg. 64. Juris.

Authoritas.

Desumptum est ex l. 6. decret. c. fin. reg. 64. Item ex l. 1. de legibus. 5. C. de legibus, illudque referunt, & approbant Cane. & Dynus in cit. reg. Juris.

Ratio.

Quia leges non debent fovere iniquitatem, atque adeo non approbare eos Actus, qui contra Leges sunt facti, nisi si exigat boni communis ratio.

Praxis.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Si res Ecclesæ vel Pupilli alienentur contra Juris formam, invalidam esse alienationem, uti in c. de rebus Eccl. non alienandis in 6. & l. 22. C. de adm. Tor. deciditur.

Deducitur 2. Electionem contra Jura factam pro invalida habendam esse, uti ex Cap. congregato § 3. de election. habetur.

Deducitur 3. Stipulationes quoque & mandata contra Jus facta nullius esse momenti, uti in cit. l. non dubium habetur.

§. III.

PRINCIPIUM III.

Impossibilium nulla est obligatio.

Sensus.

Hoc est, quando aliquis dispositioni vel legi conditionem impossibilem (qualis est, quæ vel simpliciter, vel certe sine dispendio bonorum morum fieri non potest) adjungit, nulla ex tali dispositione aut lege obligatio oriri potest, fortè per fictionem Juris dicta conditio pro non adjecta habetur, uti in Matrimonio & ultimis voluntatibus contingit.

Authoritas.

Desumptum est ex l. 6. decret. c. ult. re 6. & 3 l. Item § 1. & 185. ff. de reg. Juris, illudque referunt, & explicant Camillus Dynus, Decius in cit. reg. uti & Barbosa axiom. 118. cum pluribus aliis.

Ratio.

Quia, cum ex una parte obligatio in faciendis consistat; ex altera verò parte id, quod est impossibile, fieri, darique non queat, hoc ipso is, qui conditionem impossibilem adjungit, dispositione vel legi, seriam voluntatem disponendi, vel obligandi non habuisse censetur, uti in l. non solum § 30. ff. de act. & oblig. habetur.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Culpâ carere eum, qui aliquid non potest, quando non potest, uti in §. si impossibilis Instit. de

Deducitur 2. Si quis Matrimonium contrahat eâ conditione, ut generatio Proles evitetur, vel uxor pro quæstu adulterium se tradat, non subsistere Sacramentum, quia hanc conditionem Ecclesia non habet pro non adjecta.

Deducitur 3. Nec ægros, nec debiles obligati ad sacrum Festo audiendum, si sine gravi difficultate aut periculo ad Festum se conferre non possint, nec aliam audiendi sacri rationem habeant, uti communis docet sententia.

§. IV.

PRINCIPIUM IV.

Posse quis non dicitur, quod contra Jus potest.

Sensus.

Hoc est, quando quis physicè quidem actionem aliquam præstare potest, sed ita, ut necessariò simul aliquam legem violare debeat, tum perinde in morali Hominum æstimatione ad talem actionem impotens censetur, ac si ne physicè quidem potentiam haberet.

Authoritas.

Desumptum est ex c. 18. de Rescript. & c. 8. de consuetudine, illudque approbat Barbosa in tract. de axiom. verbo, quodam multis aliis.

Ratio.

Quia, cum talis actio nunquam sine peccato fieri possit, ratio dicitur ab ea abstinendum esse, ac si simpliciter quis illam exercere non posset.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Infirmarium, qui non potest ægrum a periculo vitæ deserere, censeri debere impotentem ad Festum die Festo audiendum, uti docet communis Theologorum.

H h

Dedu-

Deducitur 2. Eum, à quo petitur maleficii dissolutio, posse suam operam addicere, si non sciat aliter, quam aliud maleficium id dissolvere, quia id esset inducere ad peccatum, & actui intrinsecè malo cooperari, uti rectè Sanch. Lessius & alii apud Bufenb. l. 3. tit. 1. de prim. prac. notant.

Deducitur 3. Eos, qui multis annis contra Jus communitatis usurpârunt potestatem eligendi, non posse dictam consuetudinem allegare ad Electionis privilegium manu tenentium. Ita in dict. c. 8. de consuet. definitur.

§. V.

PRINCIPIUM V.

Legibus, & non exemplis est judicandum.

Sensus.

Hoc est, si aliquis aliorum facta advertit, non debet illis imitari, sed timè judicare, quòd licitum sit eadem imitari, nisi probetur, quòd iudicare possit, ea legi naturali vel positivæ conformem esse.

Authoritas.

Desumptum est ex le. nemo. C. de sent. & interdict. Item ex le. sed licet 12. ff. de officio Præsid. illudque approbant communiter Doctores.

Ratio.

Quia, cum Exempla & Facta varias ad bonitatem circumstantias requirant, facilè contingere potest, ut, quod ab aliquo in certis circumstantiis licitè fieri poterat, illud sit alteri ob aliarum circumstantiarum positionem.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Judicem non debere attendere, quod Antecessores judicaverint, sed quid legum æquitas hinc nunc requirat, uti in cit. le. nemo. dicitur.

Deducitur 2. Religiosum, si videat alios ex privilegio aliquid facientes, non hoc ipso arguere debere, id sibi quoque licitum esse, cum Privilegia sæpe uni, & non alteri conceduntur, uti docet communis Theologorum, & colligitur

Juris 74. in 6. quæ dicit, non debere ab aliis trahi in ex-
ceptum, quod alicui gratiosè conceditur.

Deducitur 3. Hæredem non posse retinere bona ex Te-
stamento relicta, si comperiat esse aliena, etiam si sciat ab ipso
testatore bona fide ut propria fuisse possessa, modò tempus
prescriptionem requisitum non impleverit; uti commu-
ni docent Theologi.

§. VI.

PRINCIPIUM VI.

Ratio legis est anima legis.

Sensus.

Hoc est, sicut Anima est illa pars viventis, quæ animat,
et vim vigorem tribuit viventi; ita ratio seu finis impel-
let legem ferendam est unica causa, ob quam lex vigere
debet credatur.

Authoritas.

Desumptum est Can. consuet. dist. 1. & le. illud ff. ad le.
& communi Doctorum, teste P. Gobat tr. 8. n. 84 r.

Ratio.

Quia lex debet esse honesta, & pro communi eorum,
quæ datur, utilitate conscripta, ergo hæc utilitas tanquam
impellens meritò dici debet anima legis, quo sine tota-
mente cessante, hoc ipso etiam lex ipsa obligare cessat, uti
L. 1. r. 4. c. 2. n. 3. cum Suar. Medina. Navarr. & comm.
docet.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Si legis finis in particulari duntaxat
cesset, non ideo ejus obligationem desinere: sicut
si cesset informare unum membrum, non hoc ipso to-
tus corpus informare desinit; unde Layman l. c. ait, ad ex-
ceptionem à lege non satis esse, si ratio legis in particulari
cesset, sed debere etiam contrariè cessare, videlicet
si impedimentum, vel moralem impossibilitatem fer-
re legem.

Deducitur 2. Si lex plures in se partes continet, quarum

H h 2

una

una ab altera separari potest, tum cessante fine unius tantum
partis, perseverare eandem adhuc secundum alteram partem
uti teste Laym. l. c. sentiunt communiter Doctores, & colligunt
gunt ex reg. 36. in 6. ubi dicitur, utile non debere per inutile
vitiari.

Deducitur 3. Legem in presumptione fundatam
re, si de veritate constet, uti iterum docent plerique Authores
& habetur expressè in argum. cap. super hoc. de renunc. ubi lo-
citur, presumptionem veritati cedere; hinc non inconvincibilem si
pœnam in arma Sarraçenis subministrantes latam, qui contra
scit, eos non usuros his instrumentis ad Christianos impedi-
gnandos, uti Laym. l. c. n. 4. cum Navarro docet.

§. VII.

PRINCIPIUM VII.

Non urget Conscientiam lex humana, quando
deterrent mala gravia.

Sensus.

Hoc est, quando lex aliqua ab Homine lata non potest
observari sine gravi damno aut incommodo, qualia sunt
amissio vitæ, Sanitatis, Famæ, magnæ partis bonorum, gra-
vium verberum, hoc ipso cessat illius obligatio nisi aliquis
ex contractu se obligaverit ad illas servandas; aut ex lege
vel præcepti humani observatione notabiliter majus
publicæ commodum sperari, aut ex illius neglectu notabiliter
ter gravius damnum timeri debeat; tunc enim lex humana
etiam cum tanto periculo obligat, uti docent Medius
Vasquez. p. 1. d. 16 l. c. 2. sic enim Dux Militi præcipit, ut
periculo vitæ stationem servet; & Summus Pontifex Sacer-
doti, ut cum simili periculo fidem Christi Paganis
dicer.

Authoritas.

Desumptum est ex mente Bonac. Suar. Vasq. Valentini
San. Salas. D. Antonini apud Ferd. de castro p. 1. tit. 2. d. 1.
13. n. 9.

Ratio.

Quia Leges humanæ obligant tantum humano modo

ius tantum est humanus modus obligare ad aliquid cum tan-
tam difficultate servandum.

Hinc deducitur 1. Eum, qui est Ecclesiasticâ censurâ illi-
tâ non teneri abstinere à communione Fidelium, si sine
periculo vitæ aut magnæ infamiæ abstinere non possit, uti
l. 1. moral. c. 12, n. 8. Suarez l. 3. de leg. c. 30. n. 16.

Deducitur 2. Si Tyrannus morte intentata cogat Sa-
non incantem sine vestibus Sacris, aliisque Ecclesiastico jure re-
n, qui cibus sacrificare, posse eum sacrificare, modò id non cedit
ianos impigionis vel tremendi Sacrificii contemptum, ut cum
Medin. Suar. docet Laym. l. 1. tr. 4. c. 14. n. 10.

Deducitur 3. Carthusianum, si nullus alius cibus suppe-
ad vitam conservandam, posse comedere carnem non
lege, quâ Carthusianis perpetua à carnibus abstinere
scribitur, uti Vasquez. d. 162. c. 4. Laym. l. 1. n. 11. & alii
Lectum l. 4. c. 3. dub. 2. n. 12. docent.

§. VIII.

PRINCIPIUM VIII.

Cum ponitur legis executio, non nocet
omissa intentio.

Sensus.

Hoc est, quando aliquis ponit actionem à lege præscri-
non censetur legis Transgressor, etiamsi non habeat
tionem per talem actionem satisfaciendi legi.

Authoritas.

Desumptum est ex sententia Azor. 10. l. 1. 7. c. 2. q. 2.
Valq. Valent. Henriq. apud & cum Ferd. de castro p. 1.
l. 1. pu. 17. n. 8.

Ratio.

Quia impletio legis est executio rei præceptæ, ergo
in presenti casu ponatur res præcepta, rectè etiam dici
ipsam legis impletionem positam esse.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Eum, qui ignorat esse diem Festum,

H h 3

Satis-

Satisfacere præcepto audiendi Missam, si voluntariè Missam audierit, uti Suar. Sanch. Bonac. d. 1. de leg. q. 1. pu. 10. n. 10. & alii docent.

Deducitur 2. Eum, qui vovit peregrinationem, Satisfacere suo voto, etiam si sine intentione voti adimplendi peregrinationem peregerit, uti iidem cum Vasq. Laym. Azar. Lessio & aliis docent.

Deducitur 3. Etiam eum, qui die Festo audivit Missam cum intentione aliam audiendi, vel non satisfaciendi præcepto, adhuc tamen probabiliter satisfacere legi, uti iidem docent.

§. IX.

PRINCIPIUM IX.

Lex Pœnalis non urget conscientiam donec proferat Judex sententiam.

Sensus.

Hoc est, quando lex decernit pœnam, quæ in executione sui actionem Hominis requirit, non obligatur Reus pœnam talem executioni mandandam, donec ad eam per Judicem sententiam damnetur.

Authoritas.

Desumptum est ex generali doctrina Theologorum teste Bonac. d. 1. de Leg. q. 1. pu. 7. §. 2. n. 8. & Suar. to. 1. de Re lig. tr. 3. l. 4. de Simon. c. 43. n. 13.

Ratio.

Tum quia odia sunt restringenda, uti in lib. 6. de decem ult. reg. 15. dicitur; tum quia usu & consuetudine, quæ optima est legum Interpretes receptum est, ut nullus se pro sua re ante Judicis sententiam; tum quia alioqui leges nimis duræ viderentur; hinc Layman l. 1. tr. 4. c. 15. notat, quod interdum in lege addatur, ipso jure vel facto incurri pœnam, tamen horum verborum benignam interpretationem faciendam, & sententiam Judicis postea latam ob Juris dispositionem idem operari, ac si tempore commissi criminis fuisset.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Beneficiatum posse retinere Benefi-
donec declaretur delictum, propter quod ipso facto pri-
vandi tali beneficio, uti Azor. Sylv. Molin. Salas apud &
Bonac. di. 1. q. 1. pu. 7. §. 2. n. 11. docent.

Deducitur 2. Eum, qui commisit delictum Hæresis, non
regri ad bona sua Fisco applicanda, donec Judex senten-
tiar, uti idem Bonac. l. c. n. 20. docet.

Deducitur 3. Possè eum, qui ob delictum privandus est
ante sententiam Judicis perinde distrahere ac dona-
ante delictum patratum poterat, juxta eundem Bo-
n. l. c. n. 14. & alios.

§. X.

PRINCIPIUM X.

Extra Territorium Ius dicenti impunè
non paretur.

Sensus.

Hoc est, quando Superior aliquis in loco suæ Jurisdi-
non Subjecto aliquid præcipit, tum hoc ipso non obli-
tale præceptum, atque adeò sine metu culpæ & pœnæ
regitur.

Authoritas.

Desumptum est ex cap. anim. 2. de Constitut. in 6. Item
fin. ff. de Jurisd. illudque approbant communiter Do-
Bonaeste Bonacina d. 1. q. 1. pu. 6. n. 59. ubi ait, à Salas ultra
quaginta Authores pro eo citari.

Ratio.

Tum quia, sicut agentia naturalia, ita & Principes ha-
sphaeram suæ activitatis; tum quia præcepta localia
& directè respiciunt Territorium, eique sunt affixa,
que non obligant nisi existentes intra tale Territo-

Praxis.

Hinc deducitur 1. pœnam ab Episcopo per Statutum de-
cretam

H h 4

cretum non incurri ab eo, qui extra Territorium tale statutum violat, uti in cit. cap. an. im. statutum.

Deducitur 2. Peregrinum non obligari ad Festa proprii domicili servanda, si in loco, ubi moratur, non serventur, ut Suar. Sanch. Lessius & plures alii apud & cum Bonac. l. c. n. 64. docent.

Deducitur 3. Eum, qui in die jejunii exit in locum, ubi non est præceptum jejunium, non peccare, etiamsi ibi carnes comedat, uti cum Less. Salas. Suar. Sanch. & pluribus aliis docet idem Bonac. l. c. n. 64.

§. XI.

PRINCIPIUM XI.

Ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus.

Sensus.

Hoc est, quando lex generaliter pro rota aliqua universitate rerum aut Personarum aliquid decernit, nullamque inter res aut Personas distinctionem facit, neque nos distinguere, & talem legem ad hos potius, quam alios casus aut Personas extendere debemus.

Authoritas.

Desumptum est ex communi Sensu Authorum, teste Gobat p. 1. thes. Indulg. n. 265. & colligitur ex cap. Quia circa. 22. de privileg. item ex le. de pretio 8. ff. de publiciana. l. 1. & l. 2. quodque refert, & approbat Barbosa axiom. 136. n. 4. atque aliud locum habere, quando lex una indistinctè loquitur per aliam legem aut circumstantias appositam non limitatur.

Ratio.

Quia verba generalia generaliter accipienda sunt, ut Barbosa axiom. 222. ex pluribus legibus probat, nisi aliquid quid obstat; ergo cum verba indistincta sint generalia, generaliter etiam accipienda erunt.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Episcopum remittentem alicui de-

episcopales indefinitè, remississe videri non solum præte-
tus, sed etiam futuras, uti in cit. cap. quia circa defi-

Deducitur 2. Omnes Homines baptizatos debere esse
episcopi subjectos, cum Christus S. Petro indefinitè dixerit :
Ecce oves meas, Ita Innoc. III. Constantino Imperatori
respondit, uti in cap. solitæ. 6. de major. & obed. videre est.

Deducitur 3. Indulgentias quinque Sanctorum, & S.
Caroli Borromæi posse applicari imaginibus, ac crucibus,
papyraceis, & papyraceis, & metallinis, quia in earum Bulla in-
definitè dicitur, eas indulgentias tribui imaginibus & mo-
numentis. Ita P. Gobat p. 2. thes. Indulg. n. 365.

§. XII.

PRINCIPIUM XII.

Consuetudo est optima Interpret Legum.

Sensus.

Hoc est, quando non satis constat, an & quomodo lex
in hoc vel illo loco recepta sit, optimum est consilium
currere ad consuetudinem, & attendere, quo modo incolæ
loci se obligatos hactenus putaverint ad legem talem
servandam, & quâ ratione illius Transgressores puniri so-

Authoritas.

Desumptum est ex cap. cum dilectus. 8. de consuet. Item
de. minime 23. de leg. & le. si de Interpret. 37. ff. eodem; il-
locque refert. & approbat Barbofa axiom. § 6. n. 6. cum pluri-
bus Authoribus ib. cc.

Ratio.

Quia, cum Ipsæ Leges nullâ aliâ ex causâ nos teneant,
quod quod iudicio Populi receptæ sint, ut dicit Julianus in
de. quibus 32. ff. de leg. merito etiam eæ, quas sine ullo
iudicio Populus probavit, & quidem catenus tantum, quate-
nus probavit, obligabunt.

Praxis.

Hinc deducitur 1. in Germania licere sine ullo scrupu-
lo in

H h 5

lo in

lo in quadragesima lacticiis vesci, eò quòd lex jejuniis illa non sit aliter recepta, uti Laym. l. 4. tr. 8. c. 1. n. 5. & alii communiter docent.

Deducitur 2. Si alicubi receptum sit, ut Mulieres tempore luctûs, vel etiam post partum domo non egrediantur, eò sufficienter à Sacro die Festo audiendo excusari, uti Silv. Cajet. Fill. apud & cum Busenbaum l. 3. tr. 3. c. 1. du. 5. resol. 6. sentiunt.

Deducitur 3. Verba cujuscunque dispositionis proprie intelligenda esse; & secundum usum communem loquentis, uti ex le. non aliter 3. ff. de legat. & le. 3. librorum ff. de leg. communiter colligunt Doctores. Hinc natum est aliud axioma, quo dicitur: *Vulgaris appellatio pro lege habetur*, ut et Gonzales refert P. Gobat tr. 9. n. 708.

§. XIII.

PRINCIPIUM XIII.

Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, interpretatio est facienda.

Sensus.

Hoc est, quando aut legislator legem proponit, aut alius quispiam cum alio contractum init, & ambiguus aut obscuris verbis utitur, tunc ita explicanda sunt verba illa, ut potius in favorem illius, qui legem accipit, aut ambigua verba non posuit, cedat dispositio, modò Jura in speciali aliquo casu non obstant (uti fit in lege inter stipulantem 83. §. 1. ff. de verb. oblig. & le. de die 8. in principio ff. qui satisdare cogentur) aut de valore actus non agatur.

Authoritas.

Desumptum est ex le. 6. decret. cap. ult. reg. 57. Item ex lo. 132. ff. de reg. Juris, illudque referunt, & explicant Casif. Dynus & Decius item Barbof. axiom. 136. n. 5. & 6.

Ratio.

Quia in tali casu libertas illius, qui verba ambigua non protulit, est in possessione; alter verò sibi merito impetrat quòd apertius mentem suam, cum potuerit, non explicet.

Praxis.

Hinc deducitur 1. in contrahenda venditione ambiguum pactum contra venditorem esse interpretandum, uti in l. 1. ff. de reg. Juris deciditur.

Deducitur 2. Contra eum, qui in probationibus dubio sine sermone, interpretationem esse faciendam, uti ex cap. per quas, 10. de probat. colligitur.

Deducitur 3. Eum, qui juraverit, plenam & meram in iudicio veritatem dicere, non admitti ad expositionem verborum ambiguum, quibus ad interrogata respondit, sed contra ipsum ea explicari, uti in cap. cum dilecti 18. de accusat. deciditur.

§. XIV.

PRINCIPIUM XIV.

Auxilium legis frustra invocatur, qui committit in legem.

Sensus.

Hoc est, qui ex actu aliquo contra legem deliberatè perpetrato damnum aut injuriam passus est, non potest perire iudicium, ut dicti damni reparationem à Damnificatore fieri mereatur.

Authoritas.

Desumptum est ex Cap. quia frustra 14. de usuris. Item de le. auxilium 37. §. in delictis ff. de minoribus; illudque citatur, & approbat Barbofa axiom. 136. cum aliis.

Ratio.

Quia, cum leges debeant sui executionem urgere, atque ad hoc punire Transgressores, non est conveniens, ut patrocinentur iis, qui temerè contra eas agere sunt ausi.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Usurarium repetentem usuras audiri non debere, nisi prius receptas restituat, uti in cit. cap. Quia testatum est.

Deducitur 2. Clericum, qui ut Laicus incedit, & tertio monitus

monitus non respicit, privilegium Clericale amittere, ut
in cap. In Audientia 25. de Sent. excomm. deciditur.

Deducitur 3. Minorem in delictis atrocioribus non posse
à Magistratu petere restitutionem in integrum, uti in cit. l.
Auxilium habetur.

§. XV.

PRINCIPIUM XV.

Authoritas Majorum in illicitis excusat.

Sensus.

Hoc est, quando Actio aliqua non Jure Naturæ, sed positi-
ve duntaxat prohibita est, non imputatur ad culpam illius
imperio Legitimi Superioris dispensare in eo genere velle-
tis illam peregit.

Authoritas.

Desumptum est Glossa super cap. dixit 14. q. 5. item et
eadem Glossa super cap. Salonitanæ 23. dist. 63. illudque ap-
probant communiter Authores.

Ratio.

Quia, cum omnis res, per quas causas nascitur, per eas-
dem etiam dissolvatur, merito etiam infertur, Legislatorem
sicut posuit prohibitionem certæ actionis, ita etiam eandem
iterum tollere posse.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Moysen & Israëlitas à peccato Furti
excusatos fuisse, eò quòd ex Mandato DEI Ægyptios spolia-
verint, uti in cit. cap. dixit. habetur.

Deducitur 2. Etiam Discipulos, dum per Segeres transe-
euntes spicas evulserunt, & comederunt, fuisse excusatos, uti
in cap. Discipulos 26. de Consecr. dist. 5. dicitur, quia scilicet
et probabiliter imperio Christi id fecerunt.

Deducitur 3. Subditos posse Principi ad bellum vocanti
obedire sine ulteriori inquisitione de Justitia belli, modo
nulla illis specialis ratio de injustitia representetur. Ita
Ferd. de Castro p. 1. tr. 1. du. 2. pu. 8. cum Suar. & aliis.

§. XVI.

PRINCIPIUM XVI.

Non omnium, quæ à Majoribus constituta sunt, ratio reddi potest.

Sensus.

Hoc est, multa sunt, quæ a Legislatoribus & Superioribus iuste præcepta sunt ob rationes illis cognitatas, quæ tamen nobis illas rationes ignorantibus, & proprium iudicium sequentibus minus congruè instituta videntur.

Authoritas.

Desumptum est ex lc: Non omnium 20. ff. de leg. & ideo inquit Lex sequens rationes eorum, quæ constituuntur, inquiri non oportet, alioquin multa ex his, quæ certa sunt, subvertuntur.

Ratio.

Quia, cum varia sint Hominum ingenia & iudicia, facilius poterunt Legislatores moveri à motivo aliquo ad Legem promulgandam, quod alios latet, unde sola voluntas Legis pro ratione habenda est, uti in §. Furtivæ. Instit. de usurp. deciditur.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Non posse reddi rationem, cur in Usurpatione pro termino statuatur triennium, & non potius biennium aut quadriennium, uti Glossa in cit. lc: Non omnium dicit.

Deducitur 2. Non posse à nobis facillè rationem reddi, cur Pontifices interdum Indulgentias, v. g. Quinque Sanctorum ut S. Caroli Borromæi, typis mandari vetuerint, uti P. Gonet p. 2. thes. Indulg. c. 18. fatetur.

Deducitur 3. Equè difficilè esse, rationem reddere, cur in lc: Si alieni 78. ff. de solut. alienæ pecuniæ per admixtionem transeant in admiscens dominium; frumentum autem & alia mixtilia per mixtionem non totaliter transeant in dominium miscens; uti Lugo d. 6. de Justit. num. 162. advertebat.

§. XVII.

§. XVII.

PRINCIPIUM XVII.

Primum in unoquoque genere est exemplar cæterorum.

Sensus.

Hoc est, quando in aliqua dispositione vel concessione dubitatur, quomodo sint facta, tunc si transcripta sint ab originali Forma, aut certè ad similitudinem aliorum collata, attendendum est, quomodo illa dispositio vel concessio, de qua dubitatur, in primo Instrumento vel Bulla vel utriusque Exemplari habeatur, & juxta illius tenorem etiam posteriora sunt explicanda.

Authoritas.

Desumptum est ex communi sensu Authorum, uti supponere videtur P. Gobat p. 2. thes. Indulg. n. 303.

Ratio.

Quia hoc ipso, quòd posteriora Exemplaria sint tantum quædam quasi imitatio primi Exemplaris, æquum est, ut ad normam illius etiam reliqua Exemplaria concessa aut facta esse intelligantur, nisi aliunde aliud constet.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Quando Indulgentiæ conceduntur per modum Jubilæi, intelligendum hoc esse de Romano (hoc enim est Exemplar cæterorum) & non de alio extrarodanario, uti P. Gobat l. c. docet.

Deducitur 2. Quando certæ alicui Religioni communitatio Privilegiorum conceditur, inspicere debere Exemplar illorum, quibus primò concessum est privilegium, ut constare possit, quousque se extendat, & quomodo usurpandum sit hoc Privilegium, uti communiter docent Authores.

Deducitur 3. Etsi in aliquo Rescripto Pontificis non exprimitur hæc clausula: Si preces veritate nitantur: nihilominus tamen semper eam intelligi appositam, sicut in prioribus Exemplaribus apposita fuit, uti in cap. Ex parte 2. & cap. Olim de Rescriptis dicitur.

§. XVIII.

PRINCIPIUM XVIII.

Quæ sunt speciali notâ digna, non censentur esse ablata, nisi expressè nominentur.

Sensus.

Hoc est, quando aliqua Gratia vel Privilegia specialia sibi sunt concessa, non censi debent eidem ablata esse, donec in Bulla aliqua derogatoriâ expressa talium Gratiarum vel Privilegiorum fiat mentio.

Authoritas.

Desumptum est ex communi Doctorum sensu, ut testatur Gobat p. 2. thesaur. n. 261.

Ratio.

Quia per clausulam generalem non satis ostenditur, velle Pontificem aut Principem revocare hujusmodi Privilegia specialia & aliunde non præsumitur eos adimere velle favore specialibus aliquibus concessos, nisi graves ad hoc faciendæ causæ impellant, quas tamen non habuisse supponendum, si specialem eorum privilegiorum mentionem non faciunt.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Indulgentias plenarias pro articulo mortis, & pro Defunctis non esse à Paulo V. in Constitutione anni 1606. edita revocatas, cum illarum expressa mentio in Bulla illa non fiat. Ita P. Gobat p. 2. n. 548. cum Diana, Lezana, & aliis.

Deducitur 2. Easdem Indulgentias neque per hanc Formam (revocamus, annullamus, cassamus omnes & singulas Indulgentias, quibuscunque Ordinibus, ac Personis sæcularibus, aut Regularibus quovis modo concessas, confirmatas, aut innovatas) revocari, uti probabiliter docent Lezana, Alphonfus Leo, Peirinus apud & cum P. Gobat p. 2. n. 620. & seq.

Deducitur 3. Privilegia Religionibus quibusdam cum clausula (quoties literæ revocatoria emanabunt, toties prædictum & validissimum statum restitutas, repositas, & plena-

plenariè integratas volumus) non cenferi debent sublata, nisi per hanc vel similem clausulam: Aliis derogatoriis, & in illis clausulis, irritantibusque & aliis fortissimis decretis contrarium etiam pluries concessis, confirmatis, approbatis & iterum iteratis vicibus innovatis &c. qualis tamen clausula quia hactenus non apposita scitur in ulla Bulla, hinc Privilegia supradictarum Religionum nunquam revocata censenda debent, uti doctus quidam Recentior in manuscripto Titulo de Legibus existimat.

§. XIX.

PRINCIPIUM XIX.

Privilegium Personale adhæret Personæ.

Sensus.

Hoc est, quando Privilegium aliquod tantum tantæ Personæ datum est, tum, quocumque Persona migrat, eum Privilegium secum trahit; & si illa omnino moritur, eum Privilegium perit.

Authoritas.

Desumptum est ex lib. 6. decret. c. fin. reg. 7. illudque replicant & defendunt Canisius & Dynus in tr. de reg. Juris.

Ratio.

Quia cessante causa cessat effectus, ergo, cum causa Privilegii hujus extiterit sola Persona, cui collatum est, recte fertur, Privilegium tale Personam quocumque comitantem illa etiam extingui.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Archiepiscopum non posse pallium suum Successori relinquere, uti in cap. Ad hoc 2. de Arch. episc. usu pallii definitur.

Deducitur 2. Potestatem delegatam à Pontifice acceptam cum ipsa morte delegati expirare, uti in cap. Mandati 6. de Privilegiis Presumpt. habetur.

Deducitur 3. Si Clericus moriatur, Domesticos ipsius non gaudere immunitatis privilegio, ut ex l. Etiam 1. ff. de ff. soluro Matrim. colligitur.

§. XX.

PRINCIPIUM XX.

Privilegium meretur amittere, qui permiffa abutitur potestate.

Sensus.

Hoc est, qui Privilegio suo, aut alia potestate utitur in eo, in quo illi vel à concedente, vel à jure, vel ab ipsa ratione talis usus concessus non est, meretur, ut dictum privilegium & potestas ei penitus auferatur.

Authoritas.

Desumptum est ex cap. Contingit 45. de sent. excomm. cap. ut privileg. 24. de privileg. illudque refert, & apud Barbosa axiom. 190. n. 3. cum multis aliis.

Ratio.

Quia, cum Privilegiorum concessio ad utilitatem Privilegii, & interdum etiam ipsius boni communis ordinetur, cum cessante hac utilitate tanquam causa, ipsum etiam Privilegium velut effectus illius cessare dicitur. Unde & in l. vili ff. de Transact. le. penult. dicitur: Ex eo non deest fructum consequi, quod nifus est impugnare.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Episcopum, qui alium invitum ordinavit, ab Ordinationis potestate esse suspensum, uti in cap. 74. deciditur.

Deducitur 2. Religiosos, si tempore Interdicti sapius accesserint templum, quam eis per Privilegium concessum fuit, ut omnino illis adimatur, uti in cit. cap. ad privil. deciditur.

Deducitur 3. Enm, qui in ipsa Ecclesia committit hominem, aut mutilationem membrorum, non gaudere immunitate Privilegio, uti colligitur ex cap. fin. de immun. Eccl. Etiam in l. pa. 9. n. 7.

Immunis est à censura, quisquis liber est à
gravi culpa completa.

Sensus.

Hoc est, quicumque vel venialiter tantum peccat, vel
actum quidem mortaliter peccaminosum, sed tamen exteri-
us non completum producit, non censendus est incurrisse po-
enam Excommunicationis, Suspensionis, aut Interdicti.

Authoritas.

Desumptum est tum ex mente Suar. Sanch. Henrici, Fili-
liut. Soti & plurimum aliorum apud & cum Dian. p. 3. tr. 4. r. 1.
& 1. negantium Censuram incurri ab eo, qui venialiter delin-
taxat peccat; tum ex mente Vasq. Hurt. Valent. Sayri
& cum eodem Dian. p. 5. tr. 9. ref. 48. negantium Censuram
ob actum purè internum incurri.

Ratio.

Quia eum Lex aut Statutum poenam censuræ decrevit
odiosa sit, strictam Interpretationem exigit, atque adeo
sola gravi culpa exterius completa intelligenda est.

Praxis.

Hinc deducitur 1. Eum, qui tantum interius negat
culum Fidei, non subjacere Poenis & Censuris in Hæresibus
latis. Ita Ferd. de Castro p. 1. tr. 4. d. 4. pu. 1. n. 1. & alii
communiter.

Deducitur 2. Illum, qui cogitavit alterum ad duellum
provocare, imò etiam provocavit, modò non actu & cum
lemnitate solita duellum committat, non incurere excom-
municationem latam in duellantes à Concilio Tridentino
Sess. 25. c. 19.

Deducitur 3. Eum, qui vulnerat alium lethalter, non in-
currere censuram, si mors non sequatur, eò quòd actus in
genere completus non sit; uti Busenbaum l. 7. de Cens. c. 4.
ex communi Doctorum sentit.